

Georg Hansson

BYARNA I STRÖM PÅ 1600-TALET

Häfte 5

RISSELÅS, VALLEN

Georg Hansson

Byarna i Ström på 1600-talet

Häfte 5: Risselås och Vallén

Östersund 1993

ISBN 91-971756-4-1

Risselås är troligen en av de äldsta byarna i Ström, den nämns första gången 1422. Mellan 1568-70 hette hemmansbrukarna Klas, Tord och Olof. Också under större delen av 1600-talet fanns det tre gårdar i byn. År 1662 "förmedlades" två av dem och slogs ihop till ett hemman om tre tunnlands utsäde. Jöran Svensson (R-ås:2) fortsätter dock att bruka sin halva av hemmanet, ända tills Jöns Nilsson köper den, år 1684. Flera gamla handlingar som rör Risselås nr 1 finns tryckta i Ströms hembygdsförenings årsskrift 1933.

Jordeboken 1633 innehåller många intressanta uppgifter om bondgårdarna i Jamtaland. Förutom sifferuppgifterna noteras också hur timmerskogen och mulbetet är. Utsädet anges i tunnland och ångarnas storlek i lass hö.

Risselås	Utsäde	Ång	kor	småfa	häst	fiske
Karl	3 t:r	30	?	10	1	
Peder	1 t 1 sp	16	5	6	1	
Jörgen	1 ½ t:a	16	5	7	1	1/4

Vallen

Siffr Pederssen	1t:a 1 sp	13	4	6	1	
Anders Anderssen	1 tunna	13	4	6	1	

Bönderna i Risselås och Vallen hade dessutom ett gemensamt kvarnställe.

RISSELÅS - nr 1 A

Av de räkenskaper som fördes under den svenska ockupationen av Jamtaland 1564-71 framgår att detta hemman brukades av en Klas (Claws/Klaffus) fram till 1570, och av (sonen) Olof Classon efter 1571.

Vid 1600-talets ingång hette brukaren Peder Olsson. Han var gift men hade tydligen inga barn när han avled 1619. Hans hustru, som var från Grelsgård, dog 1635. Peder hade förkört äganderätten till sitt hemman efter "räfsten med jämtarna" år 1613, så danske kungens fogde kunde arrendera ut det till:

1. Peder Eriksson, brukare 1619-1645
gift med Mereta Heljesdotter

s Erik, brukare 1645-46? Möjligen var han också brukare av Risselås 1B (R-ås:5) en tid.

4 - Risselås

År 1646 krävde Peder Olssons bror, Sven, att få tillträda hemmanet. Han hade låtit skriva sig som soldat i svenska armén, och varit i krig i Ryssland. Peder Eriksson hade dock "föru och skötu" Peder Olssons änka i 16 år, och ville därför få bo kvar på gården med sin familj. Häradsrätten dömde Sven Olsson som ägare, och han överlät genast hemmansbruket till Jöran Svensson, som kanske var hans son.

2. Jöran Svensson, brukare 1646-84, död efter 1690
gift med Gertrud Broddesdotter (Öhn:7), död 1698 ("Gertrud på kyrkvallen")
d Karin, född omkr 1651, gift med Anders Olsson på Åsen, Hammerdal
d Kerstin? (domboken 1688)

Jöran sålde hemmanet till Jöns Nilsson (R-ås:9) år 1684, eftersom "*barnen untet welat eller kunnat sin fadher Jöran och modren i sin ålderdom till skjøttzell antagha*". Därmed slogs de två hemmansdelarna samman, drygt 20 år efter häradsrättens beslut. Jöran bodde kvar på gården som husman.

RISSELÅS - nr 1B

År 1566 innehas hemmanet av Thord, som förmodligen är far till:

3. Jörgen Tordsson, brukare till sin död före 1643
gift med Kristina Isaksdotter
s Tord (R-ås:4)

4. Tol Jöransson (Tord Jörgensson), död före 1666
gift med Mareta Sivertsson
d Ingeborg, gift med Jöns Nilsson (R-ås:9)
d Kerstin, född omkr. 1640, begravd 27/3 1726
d Gölc, levde 1670

Tol Jöransson övertog hemmanet av modern år 1643. Han tvingades dock pantsätta det, och under några år brukades gården av utomstående.

5. Erik Persson (R-ås 1?) erlade tiondet 1649-53.

6. Erik Larsson Tuscherius, kaplan i Ström. Brukade hemmanet omkring 1658-1661, flyttade sedan till Rödön.

7. Olof Persson, betalar tiondet år 1662.

8. Erik Broddesson, från Öhn (Öhn:7). Brukare omkr 1663-66.

Enligt domboken från höstetinget 1666 fick Ingeborg Tolsdotter rätt att tillträda sin odelsjord, om hon kunde betala sin faders skulder. Från 1667 är det hennes man som står för hemmanet i tiondelängden.

9. Jöns Nilsson, från Nässet (Näs:2), född omkr. 1625, begravd 26/2 1711 gift med Ingeborg Tolsdotter (R-ås:4), död mellan 1667-1670.

Ingeborg dog utan att få någon arvinge till gården. Hennes systrar avstod dock sin arvsrätt till hemmanet och Jöns Nilsson kunde bo kvar. Han gifte om sig med Bengta Jönsdotter, begravd 27/3 1715.

d Ingeborg, gift med Jöns Andersson i Strand (Std:12)

d Elin, gift med dragon Jöns Mickelsson Braf (se nedan, VI:8)

d Märta, gift med Anders Ersson (R-ås:10)

Jöns Nilsson köpte Risselås 1A år 1684, och han överlät år 1699 hela hemmanet på mågen:

10. Anders Ersson, född omkr. 1676, från Tullsås (T-ås:3), död 1723 gift 16/4 1699 med Märta Jönsdotter, född omkr. 1674, (R-ås:9) begravd 8/5 1710

s Jöns, född 23/3 1700 (R-ås:11)

s Erik, född 7/3 1702, dragon Rosing?

d Marin, född omkr 1704

s Jöran, döpt 19/5 1707

s Nils, döpt 7/3 1710, dragon Rosing?

omgift 7/5 1711 med Brita Andersdotter, från Vallen (VI:11)

s Anders, född omkr 1712

d Märta, född omkr 1715

d Anna, född 29/4 1718

s Sven, född 13/11 1720, "är en krömpling", begravd 19/5 1725

Samtliga barn nämns i arvsaktet efter Anders Ersson år 1723, men förutom Jöns och Sven är ingenting känt om dem. Om Erik och Nils var dragoner rymde de till Norge, 1727 resp. 1740.

11. Jöns Andersson Rosenberg (R-ås:10), född 23/3 1700, död 4/4 1782 gift 21/11 1723 med Gunilla Olofsdotter, döpt 5/10 1702, från Tullsås (T-ås:10), begravd 22/10 1780

d Märta, född 28/7 1724, gift med Erik Jöransson, Tullsås

d Anna, född 4/3 1726, gift med Erik Andersson, Öhn

d Brita, född 24/9 1727, gift med Jöns Olofsson, Öhn

6 - Risselås

s Anders, född 14/8 1729 (R-ås:12)
d Benedicta, född 4/7 1731, död i januari 1753
d Gunilla, född 17/7 1733, --
d Marin, född 7/5 1735, gift med Anders Ersson i Brevåg, Lit
d Ingebor, född 22/3 1737, gift med Erik Andersson, Tullsås
d Carin, född 12/4 1739, gift med Daniel Jönsson, Kärrnäset
d Göle, född 1/2 1741, levde 1764
s Olof, döpt 27/2 1743, död samma år

Jöns Rosenberg var dragon i Grelsgård 1719 och avancerade snart till korpral. År 1723 övertog han hemmansbruket men tjänstgjorde som korpral ända till 1733. Släktnamnet Rosenberg i Ström kommer från denne korpral och bonde. Det fanns en trumslagare i Strand, Olof Nilsson Rosenberg från Alsen, som blev nybyggare i Gärdnäs. Ingen av dennes ättlingar verkar dock ha använt faderns soldatnamn.

12. Anders Jönsson Rosenberg (R-ås:11), född 14/8 1729, död 28/4 1789
gift 1754 med Anna Olofsdotter, född 24/11 1729, från Åsen, Hammerdal, död 28/7 1790.

d Gunilla, född 25/9 1755, död före 1790
s Jöns, född 25/6 1758, korpral, bonde
d Karin, född 1/8 1760, gift med Mårten Jönsson, Lövberga
d Maren, född 31/8 1762, gift med Jöns Mårtensson, Öhn
s Olof, född 20/3 1765, död 13/2 1766
s Olof, född 15/2 1767, levde 1790
s Anders, född 3/5 1769, Rosenberg, till Gärde.

Under indelningsverkets tid bestod varje kompani av 125 man vars närmaste befäl var 6 st korpraler. Risselås nr 1 var rusthåll för 6:e korpralen av Majorens Kompani, som alltså skulle bo på hemmanet. Mellan 1689 och 1706 är det Elias Hellman, som förflyttats "*här till sin svärfader*" (möjligtvis Jöran Svensson). Det har dock ej gått att få klarhet i vem korpral Hellman var gift med.

13. Elias Eriksson Hellman, från Finland
s Erik, född omkr 1682?, korpral i Lit 1728
d Anna? född 1687? (gift med Nils Stridsberg, R-ås:18)
d Eva, född 1692, begravd 2/10 1710
d Margareta, döpt 16/8 1696

Elias Hellman efterträddes av Brynte Jonsson Hammarström (1706-10), Erik Örn (1710-11), Erik Andersson Lux (1712-18) och Christian Strandberg (1718-28). Strandberg var från Strand (Str:13), han började som trumslagare, 12 år gammal, avancerade snabbt till korpral, rustmästare och förare. Han dömdes dock av krigsrätten 1712 att degraderas till gemen soldat, men återkom som 6:e korpral år 1718. Han slutade 1728, "sjuk och bräcklig, får avsked med underhåll".

År 1728 förflyttades Jöns Rosenberg (R-ås:11) från 1:e korpral i Lit hit till 6:e korpral. Han erhöll avsked den 12 dec. 1733 "för bräcklighet, är ofärdig i bägge armarna". Efter honom kom Moses Olofsson Lund (1733-41) och Carl Olofsson Lundberg (R-ås:16, 1741-63).

RISSELÅS - Nr 2

Vid 1600-talets ingång hette brukaren av detta hemman Karl Sivertsson (Sjulsson). Under ockupationen 1611-12 lyckades Karl undvika att svära den svenske kungens trohets-ed, men eftersom han stannade kvar på gården ansågs han ha stött svenskarna, och dömdes att mista sitt hemman ("räfsten med jämtarna"). Det var bara de bönder som drog till Norge under ockupationen som fick behålla sina gårdar. För att inte helt avfolka landskapet tilläts dock den som mist sitt hemman att stanna kvar som danska kronans arrendatorer. År 1632 överlät Karl arrendet på sonen:

14. Sewal (Sivert) Karlsson, död senast 1661
 gift med Anna Svendsdotter, begravd 2/4 1693
 s Carl, född omkr 1634? (R-ås:15)
 s Sven, dragon, död 1659
 d Margareta, begravd 4/6 1721
 d Brita, nämnd 1687
 d Märit, gift med dragon Mats Morman (Öhn:30), död 1687
 d Sara, född omkr 1650, nämns som Hallbjör snickares änka år 1674. Hon avled i Vallén 1720, begravd 4/12, 70 år gammal.

Sewals hustru står som tiondegivare åren 1661-68, innan sonen tar över.

15. Carl Sewalsson (R-ås:14), klockare, död omkr. 1702
 gift med Märeta Nilsdotter?, född omkr 1646, begravd 31/5 1708.
 d Anna?, född omkr 1665, gift med dragon Mats Roos (Öhn:18)
 d Märeta? (gift med Jöns Nilsson i Gärde?)
 d Margareta, född omkr 1670, gift med dragon Nils Stridsberg (R-ås:18)
 s Sewal, dragon Wallmo i Gärde (Gä:14), död 1718

8 - Risselås

- s Nils, avrest till Norge (1714)
- d Sara, född 1674, gift med Olof Lundberg (R-ås:16)
- d Karin?, född omkr 1689? "Glad-Karin", begravd 10/2 1771

"Klockare Carl" avled omkring 1702, arvsförfattelsen nämns i Domboken 1705. I ett senare protokoll (nov. 1714) sägs att Carl "avlidit 13 à 14 år tillbaka". Sonen Nils skulle överta hemmanet, men han avstod det till sin svåger, Olof Lundberg. I de förhör som hölls 1739 med anledning av förhandlingarna om riksgränsen mellan Sverige och Norge sägs att Carl Sewallsson var 60 år gammal år 1694.

16. Olof Olofsson Lundberg, född omkring 1680, begravd 15/5 1737
gift 28/12 1704 med Sara Carlsdotter (R-ås:15), död 16/5 1750
- d Kerstin, döpt 17/12 1705, gift med dragon Erik Persson Bergqvist
 - d Märeta, döpt 17/11 1707, levde 1734?
 - s Olof, döpt 21/2 1709 (R-ås:17)
 - en son, begravd januari 1712
 - d Lisbeta, född 1713, gift med nyb. Jacob Åberg, Lövberga
 - s Carl, född 2/10 1715, korpral Lundberg
 - s Sara, född 18/12 1717, gift med dragon Per Gran i Granbo, Ås.

Aldste sonen Olof tjänade som dragon på gården i nio år, innan han övertog hemmansbruket efter fadern, i december 1734.

17. Olof Olofsson (R-ås:16), döpt 21/2 1709, död 4/6 1758
gift 28/10 1733 med Anna Olsdotter (T-ås:10), döpt 22/3 1708, begravd 11/7 1790.
- s Carl, född 5/5 1735, övertar hemmanet 1765
 - s Olof, född 5/5, begravd 10/8 1735
 - s Olof, född 8/7 1737, torpare
 - s Anders, född 21/1 1740, dragon Forsberg, död 1805
 - s Nils, döpt 29/9 1743
 - d Sara, född 13/6 1746, gift med Per Matsson i Jonsgård
 - d Anna, född 23/5 1750

År 1765 får Carl Olofsson lagfart på gården. Hans bror Olof köper år 1768 en fjärdedel av hemmanet för att bryta åker och bygga hus.

Hemmanets förste dragon var upplänningen Mats Persson Roos, som gifte sig med Anna Carlsdotter (R-ås:15). Efter några år förflyttades han till Öhn (Öhn:18) och efterträddes av dalkarlen Johan Olsson Wijpa. Sedan denne rymt till Norge år 1696 inställdes Nils Stridsberg, som stannade på hemmanet ända tills han "kasserades" i november 1718.

18. Nils Isaksson Stridsberg, född i Jamtland omkr 1673, död 18/5 1751
gift 24/2 1706 med Margareta Carlsdotter (R-ås:15), begravd 22/12 1728
s Isak, döpt 10/12 1711
en son begravd 3/4 1715
s Sewal, född 21/4 1718, dragon, drunknade 24/4 1744
omgift 8/11 1730 med Anna Eliedotter (R-ås:13), död i Strand 12/1 1772
s Elias, född 15/5 1732, begravd 13/10 1734

Nils Stridsberg var dragon i 23 år och därefter färjeman i Ströms-sundet i 15 år. Han hade *"fördt ett wackert lefverne, dödde af ålderdomsbräcklighet"* 78 år gammal, och begravdes den 29 maj 1751.

Vallen bestod av bara en gård på av 1560-talet. Den nämns inte som skattegård i räkenskaperna från den svenska ockupationen, den räknas förmodligen in under Risselås. I tionde- och mantalslängderna 1566-68 finns bara ett namn, Olof Tronsson. År 1571 finns detta namn under Risselås, tillsammans med "Pedher". Det mesta tyder på att gården byggts upp i utkanten av Risselås, på en del av byns slättervall, och sedan delats. Båda hemmansdelarna var ganska små, 1 ¼ tunnans utsäde under hela 1600-talet. I tiondelängden år 1600 finns namnen Anders Olsson och Peder Björnsson under Risselås, det är troligen bönderna i Vallen.

VALLEN - nr 1

Den Peder Björnsson som nämns i tiondelängden 1600 kan möjligen vara far till näste brukare på hemmanet:

1. Sivert/Sjul Persson, brukare omkr. 1607-1650
gift med Sigrid Ersdotter från Stamsele
s Jon (VI:2)
s Erik, nämnd 1645
ett barn fött 1618

Byn Stamsele låg "utomlands" på denna tid, i Ramsele socken, Ångermanland. Kontakterna med Ström var dock livliga, vilket ett landstingsprotokoll från år 1624 tydligt visar. Den danske kungen hade förbjudit norrmännen att resa över gränsen till Sverige, eftersom "*den smittsamma sjukdomen pest*" en lång tid hade grasserat där. Förmodligen fanns dock också politiska skäl.

Eftersom gränsvakterna ej hunnit fram fortsatte folk på båda sidor om gränsen att besöka varann i olika ärenden. Strömsborna blev därför anklagade för att ha brutit mot "*Kongl. Mautz mandat, breff och forbud*".

Elva bönder från olika byar i Ström blev kallade till tinget på Frösön den 17 mars 1624. Sjul i Vallen berättade att han hade ett 6-års barn hos sin hustrus bror i Stamsele. Hade dock hämtat barnet, eftersom svågern inte längre hade råd att "uppfostra" det.

Anders i Vallen (VI:8) behövde salt, han gick därför till Stamsele och "*borgade sig ett pund*". Det framgår inte av protokollet om Strömsbönderna fick något straff för sina "förseelser".

Sjul Persson hade också någon jord på Ohn, som Häradsrätten dömde honom att överlämna till en Anders Jonsson, år 1632.

2. Jon Sjulsson (VI:1), brukare 1651-omkr 1675
gift med Märit, begravd 28/12 1687 (Hammerdal)
s Sjul (VI:3), född omkr. 1648
d Sigrid, gift med Lorenz Wallerman (VI:6)

Det är möjligt att Jon Sjulsson övertog hemmansbruket långt före 1651, trots att fadern står som tiondegivare ända tills dess.

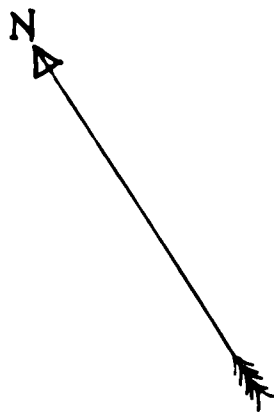
3. Sjul Jonsson (VI:2), begravd 28/3 1709 (60 år)
gift med Sigri Ersdotter, begravd 7/3 1709 (55 år)
d Mereta, född omkr 1672, gift med Jon Olsson Frisk (T-ås:42)
d Kerstin, nämnd 1698-1711
d Gunilla, född omkr. 1680, gift med Per Matsson Åkerberg
dotter, född i oktober 1687, begravd 13/11 1698
s Jon, född 1690 (VI:4)

Sjul brukade hemmanet till 1708, då sonen Jon tog över. Det är möjligt att Jon Sjulsson hade ännu flera syskon - i domboken 1694 nämns att Sjul Jonssons hustru Segrid "har många barn", och då menas nog mer än fem.

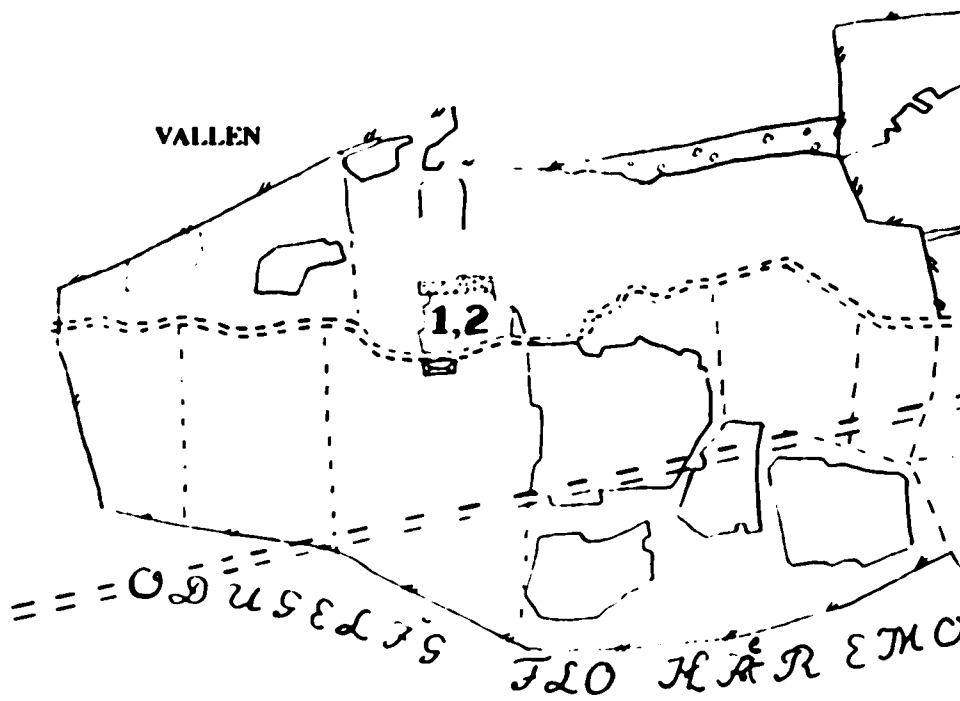
4. Jon Sjulsson (VI:3), född 1690, död 13/11 1765
gift med Walborg Andersdotter, Bregård (Bgd:8), född omkr. 1691, begravd
17/4 1772
d Sigrid, döpt 11/4 1714, begravd 2/4 1775
d Karin, född 29/1 1716, gift med Per Persson i Garde (Gå:5)
s Sjul, född omkr. 1724 (VI:5)
s Anders, född 18/7 1725, dragon Wallström
d Lisbeta, begravd i nov. 1725 (några veckor)
s Hans, född 21/9 1727, dragon Wallman, död 1782
s Erik, född 20/7 1730, begravd 22/1 1731
s Erik, född 24/2 1732, begravd 2/12 1733
s Carl, född 28/12 1734, till Bregård.

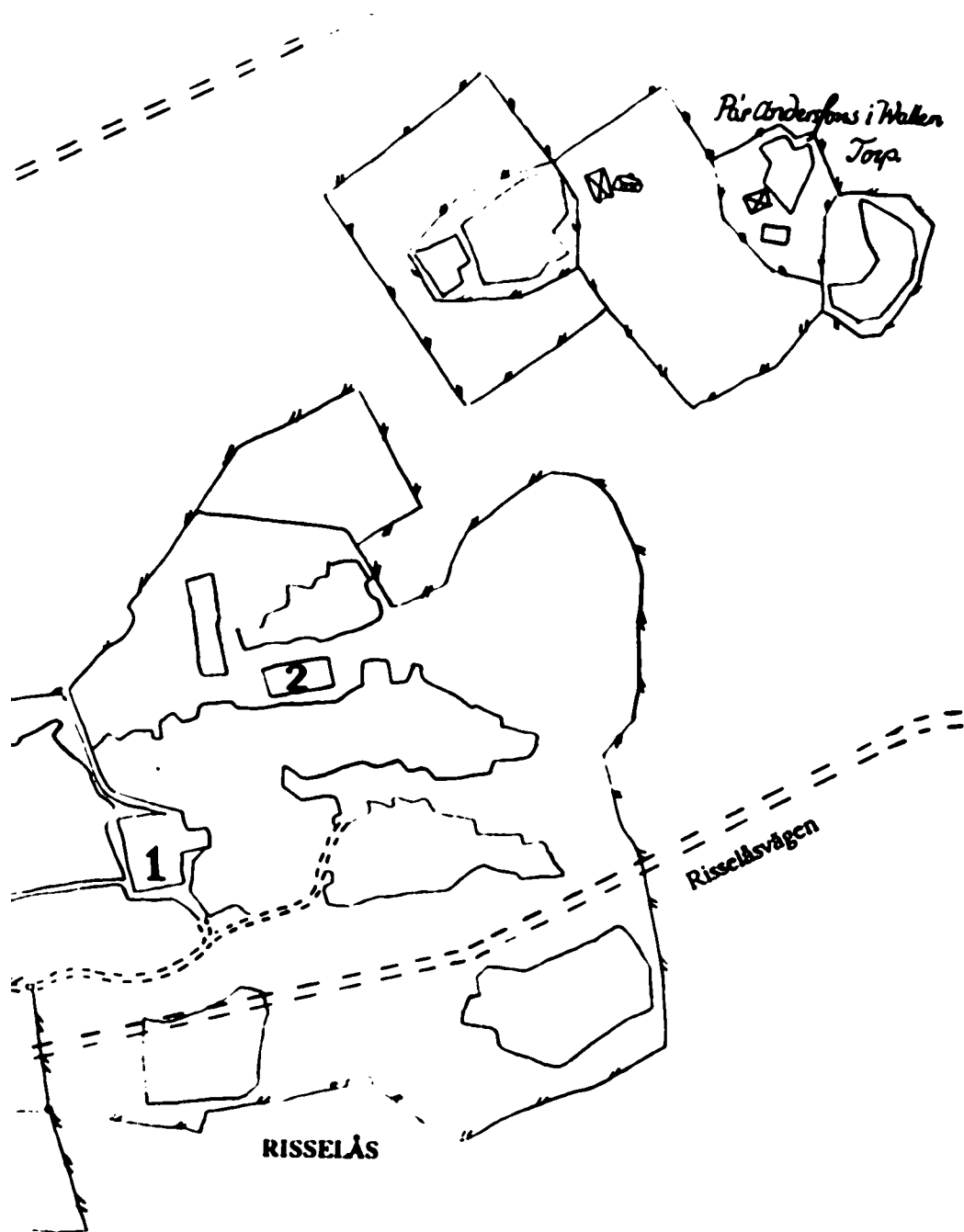
År 1747 kände sig Jon Sjulsson gammal och bräcklig. För haradsrätten uppgav han sin ålder till 64 år, och han ville lämna hemmansbruket till sonen Anders. Enligt mönsterrullan 1757 fick Anders också "avsked för hemmansbruk". Jon står dock kvar som tiondegivare ända till 1753-54, och därefter sonen Sjul. År 1765 köpte Sjul hemmanet av sina syskon.

5. Sjul Jonsson (VI:4), begravd 1/12 1797 (73 år)
gift 3/11 1754 med Anna Ersdotter fr Garde (Gå:23), född 25/7 1725
d Wallborg, född 13/8 1755, övertar hemmanet

Övre Risselåsvägen

J.

Gårdarnas läge på 1600- och 1700-talet, efter en karta från 1782-84

14 - Vallen

d Anna, född 30/3 1758, gift med Mårten Jönsson, Hössjön
d Lisbeta, född 15/5 1761, gift med Mårten Persson, Strand
d Marin, född 7/8 1763

Genom lottkastning år 1772 mellan de fyra systrarna tillföll hemmanet äldsta dottern Wallborg. Två år senare gifte hon sig med Per Andersson från Tullsås som redan hade byggt sig ett torp på byskogen (se kartan).

Möjligtvis övertog dragon Per (Persson) Wallström torpet sedan Per Andersson blivit bonde.

.

Hemmanets förste dragon var Nils Larsson Flygare, som dock rymde i juli 1688. Han efterträddes av Lorenz (Lars) Wallerman, som tidigare haft tjänst på Berget.

6. Lars (Nilsson?) Wall(er)man, född i Uppland
gift med Sigrid Jonsdotter (VI:2)
en son, född 1684

Lars Wallerman erhöll avsked och underhåll 1691 "för fel på dess syn". Hans hustru hade då köpt torpstället Brosved, som ansågs höra under Jonsgård, och som varit föremål för många tvister.

7. Olof Nilsson Hägg, från Häggenås, född omkr. 1667
gift med Marin Grelsdotter, från Grelsgård
d Ingeborg, död 10/3 1695
s Grels, döpt 14/3 1697, begravd 4/12 1698
d Gölc, född 6/10 1699
d Ingeborg, döpt 13/6 1702
d Karin, född 2/2 1705

Olof Hägg var först dragon i Häggesta. Han dömdes år 1691 till döden, för att han illa hanterat sin moder, Ingeborg Mickelsdotter. Han dömdes efter "Guds lag, Exodus 21 och Leviticus 20" (andra resp. tredje Mosebok) men benådades.

Olof Hägg tjänade i Vallen till 1697, då han förflyttades till nr 94, Hallen i Hammerdal. Enligt en rulla från 1705 rymde Olof Hägg till Norge detta år.

8. Abraham Persson Wallman (1698-1706), därefter till Ringvattnet
gift med Anna Isaksdotter från Havsnäs

Mellan 1706-09 tjänade Jöns Mickelsson Braf som dragon. Han hade tidigare varit dragon i Bregård (Bgd:9), och därefter bonde i Hallen några år. År 1721 finns han som husman i Mo i Vefsen, Nordland. Han dör där vid årsskiftet 1733-34, 66 år gammal. Till Vefsen hade tidigare några familjer från Tullås och Jonsgård flyttat.

Efter Jöns Braf går Hemming Jonsson Jägare som dragon. Efter dennes död 1715 får bonden själv, Jon Sjulsson, tjäna tills en ung dräng, Per Olofsson Jägare skrivs in i juli 1718. Denne stupar dock vid Stene i Tröndelag, i dec. 1718, och bonden får återta dragontjänsten under några år.

VALLEN - Nr 2

I tiondelängden för år 1600 nämns Anders Olsson, som möjligen är far till:

9. Anders Andersson, brukare omkr. 1605-48
gift med Berit (Brita) Goutesdotter
d Ragnhild (nämnd 1645)
d Mårit, gift med Olof Larsson i Brynje, Kyrkås (1687)

Anders hade också en son, som år 1642 var "utskreven till Danmark", men ej återkommen.

Åren omkring 1646-47 var svåra för många bönder, både Anders Andersson och Sjul Persson beskrivs som *"utfattige och husarme som ingen förmögenhet hafva at uthgifva extra ordin. som består uhi 1647 års Prästetull och fjellskiützningspengr"*. Redan 1648 tvingas Anders lämna hemmanet, och mellan 1649-51 nämns Jon Carlsson/Jon Olofsson i tiondelängderna.

År 1652 tog Sven Siulsson över, och 1655 skrevs köpebrevet under. Sven betalade 20 riksdaler specie för gården, *"då war allenast en stugu på tompten, åker och ång skogwäxt"*. Samtidigt köpte han ett sto för 4 riksdaler, så han måste ha fått hemmanet billigt...

10. Sven Sjulsson, brukare 1652-70
gift med Anna Nilsson? begravd 1715
en dotter, gift med Anders Ersson (VI:11)

Sven kan möjligen vara en son till Sjul Persson (VI:1), han överläter hemmansbruket på mågen:

11. Anders Ersson, brukare 1671-1702, begravd 1714
gift med ? Svensdotter
s Sven, född omkr. 1678 (VI:12)

16 - Vallen

s Erik ?, född omkr 1680, dragon Wall, död 1710
d Brita, gift med Anders Ersson (R-ås:10)
d Kerstin?, nämns 1693 som piga
d Måret, döpt 8/8 1697

12. Sven Andersson (VI:11), brukare från 1703, begravd 25/9 1710 (32 år)
gift 11/1 1703 med Karin Ersdotter från Tullsås (T-ås:3)
s Erik, född 25/12 1703, dragon, bonde
s Anders, döpt 10/3 1707, dragon Näsström (Nä:7)
s Sven, döpt 28/5 1710, dragon Wallberg, död 1743

Karin Ersdotter gifte om sig med dragon Anders Larsson Dunder från Tullsås (T-ås:21). Anders Larsson var bonde tills styvsonen Erik Svensson tog över hemmansbruket år 1732.

.

Gårdens dragoner från Indelningsverkets början 1686 var Anders Ersson Holm (död 1688), Jöns Christersson Bagare (1688, degraderad från fältväbel) och Clas Jonsson Nyttig (1688-91). Därefter kom:

13. Olof Nilsson Välkommen (1691-98) död före 1719
gift med Ingeborg Grelsdotter, från Grelsgård, begravd i Ström 1741
d Anna, född i Hamnerdal 24/6 1701
s Grels, född 18/3 1704, döpt i Ström; dragon, död 1740

Efter Välkommen gick bondens söner som dragoner, Sven Andersson Wall (1698-1702) och Erik Wall (1702-10). Därefter kom Nils Olofsson Wallberg, som omkom "på fjället" i januari 1719. Sedan bonden Anders Larsson tjänat några år inställdes hans styvsöner Erik och Sven Svensson Wallberg.

Dopnamn på 1700-talet

I Ströms sockens äldsta Kyrkobok (volym C:1) finns under åren 1694-1790 1211 noteringar i doplängden. Det finns "luckor" i boken, så antalet döpta är i verkligheten större. Luckorna omfattar framför allt tiden januari 1712 - februari 1714, samt april 1714 - september 1715. Under tiden september 1718 till juni 1720 finns endast två dop antecknade (förmodligen saknas en sida).

Flera av dessa - ej nämnda - barn är kända från andra källor, men de finns ej med i denna sammanställning. Också där det ej verkar vara luckor i doplängden, saknas ett antal barn, t.ex. Sjul Jonsson i Vallen, född 1724. För fem av barnen har namnet ej angetts, och två barn var dödfödda.

Under denna tid döptes 29 samiska barn i Ström. Dessa finns ej med i undersökningen, trots att samtliga - åtminstone i kyrkboken - har getts svenska namn. Barnen döptes till: Nils (5 st), Anders, Karin och Lars (3), Fredrik, Olof och Pär (2), samt Kerstin, Brita, Siri, Jon, Segrid, Jöns, Margareta, Märta och Cecilia.

Av de 1209 döpta barnen har 13 st getts dubbelnamn, för det mesta av "högestånds"-föräldrar. Dessa är: Anna Margareta och Catharina Elisabet (adjunkt Anders Borgströms barn), Britta Margareta, Petter Reinholdt och Lars Hindrik (förare Bengt Löfgrens), Christina Beata (herr Hans Oldbergs), Birgitta Catharina, Anna Margareta och Ingrid Christina (komminister Salomon Grundahls), Maria Christina (skräddare Hans Östedts), Sara Greta (bonden Per Matssons i Havsnäs) samt Anna Maria, två ggr (nybyggaren Olof Jacobssons i Lövberga, första flickan dog). I sammanställningen har endast det första namnet räknats.

I det gamla bondesamhället döptes barnen enligt vissa regler som nästan alltid följdes. Man skulle "kalla igen" föräldrarna. Det innebar att förste sonen fick samma förnamn som sin farfar, och andre sonen fick namn efter morfar. Första dottern fick farmors namn och andra dottern fick mormors namn. Undantag kunde göras om hustruns sociala status var högre än mannens. Om t.ex. en inflyttad soldat gifte sig med en bondedotter kunde förste sonen ges samma namn som morfar.

Enligt en variant av denna regel gavs första barnet namn efter farfar/-farmor, andra barnet efter morfar/mormor, tredje barnet efter farfar/farmor o.s.v. Det var också vanligt att en änklings gav första dottern i ett nytt äktenskap samma namn som förra hustrun.

Av dessa anledningar fortsätter vanliga förnamn att vara vanliga, och nya namn kommer endast långsamt in. Varianter av namn kan däremot snabbare vinna insteg. Ett problem med varianter är dock att omgivningen kanske väljer att använda det "gamla vanliga" uttalet. (Åtta pojkar döps till Mikael, och bara fem till Mickel, men bara två fäder kallas Mikael, mot fem som kallas Mickel.)

18 - dopnamn

Sammanställningen av dopnamn visar också att de fem vanligaste förnamnen gavs till fler än hälften av alla döpta. Det gällde både pojkar och flickor. Något överraskande visar det sig att Olof inte är det vanligaste mansnamnet i Ström, under 1700-talet. Det var annars det vanligaste namnet i Jamtaland, ända in på 1900-talet. Bland kvinnorna var Anna överlägset vanligast, under hela 1700-talet. I landskapet var annars Brita vanligast.

Dopnamn män, 1694-1790, 595 st.

1. Pär (Petrus/Petter 7 st)	77 (12,9%)
2. Olof	62 (10,4%)
2. Erik	62 (10,4%)
4. Anders (Andreas 4)	56 (9,4%)
5. Jöns	53 (8,9%)
6. Sven	35 (5,9%)
7. Nils	30 (5,0%)
8. Mårten	27 (4,5%)
9. Mats (Mattias 12)	25 (4,2%)
10. Jonas (Jon 7)	21 (3,5%)
11. Jöran	17 (2,9%)
11. Lars	17 (2,9%)
13. Carl	14 (2,4%)
13. Johan (Johannes 7)	14 (2,4%)
15. Mickel (Mikael 8)	13 (2,2%)
16. Zakris (Sakarias 5)	12 (2,0%)
17. Jacob	9 (1,5%)
18. Hans	8 (1,3%)
19. Daniel	7 (1,2%)
19. Isak	7 (1,2%)
19. Pål	7 (1,2%)
22. Abraham (Abram 2)	5 (0,9%)
23. Grels	4 (0,7%)
24. Henrik	3 (0,5%)
24. Severin/Seval/Sigvard (se nedan)	3 (0,5%)
26. Elias	2 (0,3%)
26. Salomon	2 (0,3%)
28. Bengt, Helje och Israel	1 vardera

Dopnamn kvinnor 1694-1790, 580 st

1. Anna	85 (14,7%)
2. Brita (Birgitta 1)	65 (11,2%)
3. Karin	58 (10,0%)
4. Måreta (Marita 15, Märta/Marta 8)	52 (9,0%)
5. Kerstin (Kristina 1)	45 (7,8%)
6. Gunilla	33 (5,7%)
6. Marin (Maria 11)	33 (5,7%)
8. Ingeborg	28 (4,8%)
9. Gölu (Göla/-e/-i, Görle/-o 6)	25 (4,3%)
9. Sigrid (Segri -n 18)	25 (4,3%)
11. Lisbet (Elisabet/Lisa 3, Lisken 1)	24 (4,1%)
12. Sara	23 (4,0%)
13. Benedicta (Bengta 1)	16 (2,8%)
14. Margreta	13 (2,2%)
15. Elin	11 (1,9%)
16. Lucia	8 (1,4%)
17. Ingrid	7 (1,2%)
18. Gertrud	5 (0,9%)
19. Valborg	4 (0,7%)
20. Susanna	3 (0,5%)
21. Cecilia, Gunborg, Helena, Magdalena, Regina och Sofia	2 (0,3%)
27. Dorotea, Eva, Justina, Ragård, Seborg	1 vardera

För att få en uppfattning om förändringar i namngivningen under 1700-talet presenteras de 10 vanligaste namnen, uppdelat på tre perioder.

1694-1730		1731-1760		1761-1790	
Erik	20	Pär	25	Pär	33
Pär	19	Olof	19	Olof	32
Anders	13	Erik	16	Jöns	30
Jöns	12	Anders	15	Anders	28
Olof	11	Sven	11	Erik	26
Sven	8	Jöns	11	Sven	16
Mats	6	Nils	11	Nils	13
Nils	6	Mårten	10	Mats	12
Mårten	5	Jöran	9	Mårten	12
Carl	5	Jon/Jonas	8	Jon/Jonas	9
totalt:	145		173		277

20 - dopnamn

Anna	22	Anna	25	Anna	38
Märeta	19	Karin	21	Brita	28
Brita	17	Brita	20	Karin	21
Karin	16	Märeta	16	Marin	21
Kerstin	11	Kerstin	14	Kerstin	20
Sigrid	11	Gunilla	13	Märeta	17
Gunilla	7	Ingeborg	10	Gölu	16
Gölu	7	Marin	9	Lisbet	14
Ingeborg	7	Sara	7	Gunilla	13
Margreta	5	Benedicta	6	Sara	12
totalt:	152		182		246

SJUL

Namnet Sjul var inte ovanligt i Jamtaland på 1600-talet. Namnet är en utveckling ur det fornnordiska Sigurd (Si-urd - Sjurd - Sjul/Sjur) och det dyker upp vid medeltidens slut. Det märkliga är dock att namnet försvinner - nästan helt - under 1700-talet. I gränsområdet mellan Härjedalen och Hälsingland lever det kvar till in på 1800-talet. I uttrycket "Sjuls-mäss" (den 23 december) lever det kvar, åtminstone bland äldre jamtar, än idag.

Under 1700-talet begrovs närmare 100 personer i Jamtaland, vilkas fäder hette Sjul. De flesta av dessa fäder är födda på 1600-talet. Under hela 1700-talet döps endast ett 20-tal barn till Sjul.

I Ström finns några familjer där namnet Sjul använts. I början av 1600-talet är den danska formen Sivert/Siguord den vanliga, men efter 1645 överväger formen Sjul. Förmodligen var detta också det "folkliga" uttalet av namnet. I Risselås används formen Sewal redan från 1600-talet, men också det namnet dör ut. I Vallen finns namnet Sjul kvar på 1700-talet (se ovan).

Bonden Sjul Jonsson, som föddes omkring 1724, finns dock tyvärr inte med i doplängden. Kanske tvekade prästen inför namnvalet, och glömde sen bort att föra in dopet. Inget av Sjuls barnbarn döptes till Sjul - en kallades Sigvard och två Sivert.

Hur kan det då komma sig att man slutar att använda namnet Sjul? En tänkbar anledning är kanske uttrycket "Gammel-Sjul" - en omskrivning för Den Onde. Om uttrycket användes på 1700-talet kanske föräldrarna - eller prästerna? - valde något annat, liknande förnamn istället. Men namnet Sjul används också bland samerna, ända in på 1900-talet, så den teorin kanske inte håller.

dopnamn - 21

Det kan ju också ha varit ett led i "försvenskningen" av jämtarna. Prästerna kanske föredrog "finare" stavningar och uttal. Namnet Mickel börjar i slutet av 1700-talet att stavas Mikael i kyrkboken; Bengta stavas nästan alltid Benedicta, o.s.v.

Många gamla namn försvann dock redan under medeltiden, så det kanske bara är ett utslag av en "mode-trend"...

Rättelser:

Till häfte nr 4:

(Gå:4) Jöns Nilssons hustru Märeta Carlsdotter, blev ej begravd 1728. Hon kan möjligen vara en dotter till Carl Sewalsson (R-ås:15).

KÄLLOR:

Tryckta:

B Hasselberg: Namnskicket i Jämtland i äldre tid (i: Jämten 1949)
M Wennås: Döpa på jämtska (i: Jämten 1980)
Jämtlands domböcker och landstingsprotokoll, I-IV, 1621-1648
Jämtländska räkenskaper 1564-71 (utg. 1944-48)
Räfssten med jämtarna 1613 (utg. 1959)
Strömsboken (utg. 1944-72)
Ströms hembygdsförenings årsskrift (utg. 1931-43)

Otryckta:

I landsarkivet, Östersund:

Hammerdals kyrkoarkiv
Hammerdals tingslags domböcker (i Jämtlands domsagas arkiv)
Jämtlands regementes mönsterrullor (mikrokort)
Mantalslängden 1645 (avskriftssamlingen)
Saköres- och bysellängder 1601-1645 (avskriftssamlingen)
Ströms kyrkoarkiv
Jordeboken 1633 (mikrokort)
Jämtlands läns landskontor, landboksverifikationer

Arkivet för Ordbok över Sveriges medeltida personnamn , Uppsala (muntl.)

I lantmäteriet, Östersund:

Bykartor

I riksarkivet, Stockholm:

Norska länsräkenskaper 1601-1645
Tiondelängder 1646-1676 (i landboksverifikationerna)

I krigsarkivet, Stockholm:

Jämtlands regementes mötesrullor

"Byarna i Ström på 1600-talet" skall användas som en komplettering till de häften – Strömsboken – som Ströms hembygdsförening gav ut åren 1944 – 1972.

Följande häften är planerade i denna serie:

1. Öhn (utg. 1990)
2. Tullsås (utg. 1990)
3. Äspnäs – Strand – Bregård (utg. 1991)
4. Berget – Gärde – Näset (utg. 1992)
5. Risselås – Vallen (utg. 1993)
6. Jonsgård – Greisgård – Stamsele
7. Nybyggen – Sockenstugan
8. Soldater

Pris: 25:–

ISBN 91-971756-4-1